

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у жовтні 2023 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

День української писемності та мови

25 жовтня у Києві за ініціативи уповноваженого із захисту державної мови Т. Кременя організовано круглий стіл «Функціонування української мови як державної: проблеми імплементації та удосконалення законодавства», присвячений Дню української писемності та мови, який цього року країна вперше відзначала 27 жовтня. Міністерство культури та інформаційної політики України презентувало учасникам круглого столу Державну цільову національно-культурну програму забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року. Програма охоплює публічну, приватну та бізнес-сфери. Вона передбачає, зокрема, запровадження мережі безоплатних курсів із вивчення української мови, державну підтримку на придбання україномовних книг у Дії, гранти на переклад та видання іноземної літератури українською мовою, розробку термінології та створення відповідних словників для бізнесу тощо.

27 жовтня у День української писемності та мови у столичному Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» пройшов форум «Українська – мова перемоги!» від Всеукраїнського руху «Єдині». У фокусі події – дискусія про потребу формування єдиного україноцентричного безпечного освітньо-культурного простору в державі, вплив мови на безпеку країни, про культурну дипломатію та важливість збереження мови спілкування серед українців, які перебувають за кордоном через повномасштабне вторгнення росії в Україну. Учасниками форуму стали т. в. о. міністра культури та інформаційної політики України Р. Карандєєв, міністр освіти і науки України, директор Національного центру «Мала академія наук України» О. Лісовий, уповноважений із захисту державної мови Т. Кремень, генеральний директор Укра-

їнського інституту В. Шейко, акторка театру і кіно І. Вітовська-Ванца, письменниця І. Карпа, представники громадських організацій, що опікуються питаннями мови та культури, очільники територіальних громад, модератори розмовних клубів. Результатом їхньої спільної роботи стало створення «дорожньої мапи» зі збереження й розвитку мови та української ідентичності. В межах заходу відзначено подяками українців, які стали «амбасадорами» мови.

Цього дня традиційно відбувся радіодиктант національної єдності. Текст диктанту «Дороги України» написала українська письменниця, перекладачка К. Калитко. Зачитав його актор театру і кіно, режисер О. Гнатковський. Завдяки трансляції на різних платформах радіо та телебачення до нинішнього флешмобу змогли долучитися люди з будь-яких куточків світу.

Національний банк України ввів у обіг монету «Українська мова», що продовжує серію «Духовні скарби України». Дизайн створили художники В. Таран, О. Харук і С. Харук.

225-річчя першого видання «Енеїди» Івана Котляревського

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого у Києві організувала книжкову виставку до 225-річчя від часу виходу в світ твору Івана Котляревського. Експоновано «Енеїду» різних років видання з ілюстраціями українських художників ХХ–ХХІ століть: М. Левицького, М. Дерегуса, В. Гордійчука, І. Їжакевича, Ф. Коновалюка, А. Базилевича, О. Тарнавської та інших.

Тим часом на Рівненщині в Музеї книги і друкарства міста Острог з нагоди ювілейної дати представлено виставку «Енеїда – енциклопедія українства». Атмосферу поеми відтворено за допомогою речових експонатів – народного одягу, козацької зброї, глиняного розписного та полив'яного посуду острозьких майстрів ХVІІ–ХІХ століть, музичних інструментів.

Вшанування пам'яті

5 жовтня у Чернівцях перед центральним корпусом Національного університету імені Юрія Федьковича встановлено пам'ятник письменнику і композитору Сидору Воробкевичу. У підніжжя монумента додано два QR-коди, за якими можна отримати інформацію про буковинського митця українською та англійською мовами. Проєкт створив львівський скульптор С. Федорин.

13 жовтня у Переяславі на Київщині з нагоди 100-річчя від дня народження історика, музейника, Героя України Михайла Сікорського урочисто відкрито монумент на його честь. Автор скульптури – з. х. України С. Куций.

14 жовтня в Одесі на могилі художника Олександра Ройтбурда встановлено пам'ятник у вигляді збільшеного варіанту однієї зі скульптур В. Басанця з колекції Одеського художнього музею. Роботу виконав М. Худолій.

Інформаційна безпека України

25 жовтня до Глобального тижня інформаційної та медійної грамотності в Україні відбувся онлайн національний тест з медіаграмотності, який вже вдруге організовує Національний проєкт із медіаграмотності «Фільтр» Міністерства культури та інформаційної політики України разом із програмою *USAID* «Мріємо та діємо» та проєктом «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність». Тест складався з п'яти блоків: базові питання; соціальні мережі; правдивість та вплив інформації; навички фактчекінгу; здатність убезпечити особисті дані та ресурси. Загалом до ініціативи долучилось близько 30 тисяч користувачів, і половина з них встигла відповісти на всі запитання.

30 жовтня у київській Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого представлено *XR*-виставку «Справжні причини війни, або як працює російська пропаганда», створену з метою підвищити рівень обізнаності та медіаграмотності у суспільстві. Проєкт поєднує знайомий всім формат постерів з новітніми технологіями. Додаток *edAR* розробили ГО «Європейський Інститут Чорнобиля» разом з ініціативою «НотаЄнота» в межах проєкту «Термінова підтримка ЄС для громадянського суспільства».

Медіа

4 жовтня у столичному культурному кластері «Краків» втринадцяте пройшов Міжнародний медіафорум *Kyiv Media Week 2023*. Його тема – «На часі чи не на часі? Державна підтримка контент-індустрії в умовах повномасштабної війни». Програма форуму включала аналітичні доповіді, панельні дискусії, презентації, пітчінг серіальних проєктів і кілька неформальних культурних заходів. Спікерами стали топменеджери медіагруп, продакшн-компаній і платформ, продюсери кіно та серіалів, представники державного сектору та міжнародних організацій, локальні експерти у сфері медіааналітики, рекламного ринку, інновацій тощо. Для гостей форуму було організовано ексклюзивний допрем'єрний перегляд психологічної драми «Між нами» режисерки С. Томащук.

Благодійність

8 жовтня в Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» у Києві відбувся перший благодійний фестиваль від *Ukrainianer* «Хоробрі міста». Захід влаштовано, аби підтримати мешканців тимча-

сово окупованих українських міст і розповісти про їхній опір. У програмі – панельні дискусії, фотовиставка «Деокупація» та концерти українських виконавців – Паліндрома, *ОТОУ*, *Lely45*, Саші Чемерова, гуртів «Друга Ріка» та «Крихітка».

15–22 жовтня у столичному Національному історико-архітектурному музеї «Київська фортеця» благодійний фонд «Герої України» організував виставку-аукціон «Артоб'єкт» на підтримку загону БПЛА ЗСУ «Злі птахи». В межах проекту українські митці створили 70 оригінальних творів на гільзах від снарядів.

У жовтні в Національному центрі Олександра Довженка з ініціативи акторки Р. Бурковської та громадської організації «Волонтерський Рух „Спільна Мета”» проведено благодійні воркшопи від діячів сфери кінематографії. Першими до проекту долучилися: акторка театру та кіно І. Вітовська (акторська майстерність), кастинг-директорка А. Самойленко (оптимізація акторської кар'єри), режисер, актор, куратор, драматург П. Юров (сценарна майстерність «Story Shop»). Усі виручені кошти підуть на дрони для трьох підрозділів Збройних сил України.

24 жовтня хореограф Є. Кот презентував у київському Міжнародному центрі культури і мистецтв Федерації профспілок авторське шоу «Танцюю зі мною, Україно». 31 жовтня з цією програмою артисти вирушили у всеукраїнський тур, аби зібрати кошти для ініціативи *Safe&Smart* фонду Сергія Притули на відбудову шкільних укриттів у прифронтових містах.

22 жовтня у Львівській національній філармонії імені Мирослава Скорика вже вдруге пройшов благодійний аукціон «Сила мистецтва», ініційований Академічним симфонічним оркестром *INSO-Львів* та галереєю «Home of Arts Lviv». Серед лотів – твори З. Кецала, І. Остафійчука, І. Труша, Р. Петрука, М. Примаченко та інших. Внески учасників аукціону буде спрямовано на закупівлю безпілотного розвідника «FreeUa» для 103-ї окремої бригади територіальної оборони ЗСУ.

25 жовтня у Львівському музеї історії релігії розгорнуто благодійну виставку-продаж «Коли ми єдині» на підтримку 33-го окремого стрілецького батальйону. Більш як пів сотні мистецьких творів на полотні, склі, папері створили українські військові під час арттерапевтичних майстер-класів у Центрі комплексної реабілітації «Галичина» (організатори – художниці О. Гірняк і Л. Григель).

28 жовтня на станції метро «Вокзальна» у Дніпрі силами лейблу електронної та експериментальної музики *Dnipropop* проведено благодійний фестиваль сучасної електронної музики *Dnipropop Under Ground*. Учасники: *Kurs Valüt*, *Ship Her Son*, *WARнякання*, *Monotonne* та *Walakos*. Зібрані кошти підуть на закупівлю дрона *Mavic 3* для 25-ї окремої повітрянодесантної бригади та на потреби військових із музичної спільноти *Module*.

Вітчизняний бренд *Oliz* та платформа *United24* запустили благодійну колекцію хусток «Викрадене мистецтво». В основу колекції покладено роботи українських митців зі спільною долею – їх знищила або привласнила росія. На хустках зображено картину А. Куїнджі «Червоний захід», мозаїку зі Свято-Михайлівського Золотоверхого собору та фрагмент розпису будинку Поліни Райко. Кошти від продажу колекції буде спрямовано на відновлення будинків у Київській області, якими опікується платформа *United24*.

Український бренд *Woolcrafts* разом з агенцією соціальних проєктів і медіа *Platfor.ma* й собі створили благодійну колекцію светрів, присвячену регіонам України. До колекції увійшло 15 виробів із пейзажами карпатських полонин, териконів Донбасу, степів Таврії, лісів Сіверщини, кримських гір, Приазов'я (Бердянський маяк) тощо. Благодійним партнером проєкту став фонд *Kolo*, кошти підуть на закупівлю *fpv*-дронів для 3-ї окремої штурмової бригади.

Культура та ментальне здоров'я в умовах війни

12 жовтня в артпросторі *ArtHall D12* у Києві відбулося відкриття виставки в межах проєкту «Щоденники війни: непочуті голоси українських дітей» від Х. Храновської. Мета – привернути увагу суспільства до проблеми емоційного стану української молоді, яка стала свідком війни, та створити надійну платформу для дітей, завдяки якій їхні унікальні історії про пережиті випробування будуть почутими. В експозиції представлено щоденники, нотатки, малюнки та особисті речі маленьких українців із Донеччини, Харківщини, Херсонщини, Київщини. Для найменших гостей заходу художниця М. Рева провела арттерапію «Як ти себе відчуваєш». Проєкт «Щоденники війни: непочуті голоси українських дітей» реалізується за підтримки ЮНІСЕФ, Благодійного фонду «Діти Героїв», Благодійного фонду «Голоси дітей», платформи «Тю» та МЗС України.

Культурні проєкти

13–15 жовтня в Івано-Франківську пройшов Шостий міжнародний мистецько-інтелектуальний форум *Via Carpatia*: «Майбутнє традиції: українське у глобальному світі». Розпочався захід циклом відкритих лекцій у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Їх прочитали Й. Зісельс, В. Портников, М. Княжицький і В. В'ятрович. Також в межах форуму проведено п'ять тематичних панельних дискусій, які можна було дивитися у прямому ефірі телеканалу «Еспресо». Серед спікерів – М. Гондгадзе, І. Климпуш-Цинцадзе, М. Барчук, А. Рудницька, Р. Держипільський, О. Сало, Е. Аблялімова, Т. Пилипець, Б. Тихолоз, Г. Побережний, Ю. Гудименко та інші. Народний депутат М. Княжицький презентував власний документальний фільм «Церква без Христа. Діяльність російської православної церкви має бути заборонена». Крім того, відбулися

ексклюзивні прем'єри документальних фільмів «Чубай. Говорити знову» М. Крупієвського та «Какая різниця» з циклу «Остання війна» М. Барчук. Однією з центральних подій *Via Carpatia* була літературно-мистецька зустріч «Слово у війні», підтримана Українським інститутом книги. На книжкову толоку завітало близько двох десятків військових авторів і волонтерів (О. Лисак, О. Лотоцька, К. Флекман, С. Дзюба, А. Кірсанов, В. Борщевська, В. Скоростецький, А. Лотоцький, І. Тітко, інші). Також Форум представив три виставки: живопис Людмили і Миколи Рибенчуків «Україна 2022–2023»; «МААЛЄ» в межах проєкту «Zincir/Ланцюг – ланки пам'яті»; «Фактор свободи» від Українського інституту національної пам'яті. Традиційно під час *Via Carpatia* відбулося вручення премії імені Станіслава Вінченца «За гуманістичне служіння та внесок у розвиток регіонів». Цього разу нагороди відзначився громадський діяч Й. Зісельс. Шостий міжнародний форум фінансово підтримали Український культурний фонд і Міжнародний фонд «Відродження». Організатори заходу: ГО «Верховина – Квітка Карпат» та Всеукраїнський демократичний форум.

20–22 жовтня в селищі Ясіня та на високогірному курорті Драгобрат, що на Закарпатті, пройшов щорічний аудіовізуальний фестиваль «Фантазери». Події традиційно передувала однойменна мистецька резиденція, в якій взяло участь 28 художників і музикантів з України, Словаччини, Польщі, Угорщини, Румунії та Австрії. Цього року фестиваль і резиденцію було організовано разом із командою культурно-мистецької платформи *Module* з Дніпра. У фокусі «Фантазерів 2023» – інтеграція внутрішньо переміщених осіб до місцевої громади. Митці провели для гостей воркшопи, майстер-класи, концерти, перформанси та інші активності. Підсумкова виставка-презентація познайомила відвідувачів фестивалю зі здобутками резиденції «Фантазери». Музичну програму склали виступи учасників лейбл дніпровської музичної формації *Module-Dnipropop: Kurs Valut, Warнякання, Ship Her Son, Maxandruh, Monotonne, Walakos*, І. Ялівець та Р. Славка.

Театр

18–28 жовтня на театральних майданчиках Києва, Львова, Чернівців, Сум і Рівного відбувся фінальний етап IV Лабораторії драматургії – публічні перформативні читання новостворених драматургами п'єс. Захід реалізовано Національною спілкою театральних діячів України за підтримки Українського культурного фонду. Тема IV Лабораторії – «Як говорити/писати про війну у драматургічних текстах». Вона тривала з липня по жовтень і складалася з кількох етапів. На двох резиденціях для учасників проєкту (7 авторів і 7 режисерів) було організовано семінари, майстер-класи, воркшопи з провідними драматургами, театрознавцями і психологом, консультації з кураторами – Л. Лягушонковою та П. Ар'є, дискусії та обговорення. На фінальному фестивалі всі бажаючі могли першими

почути вже завершені тексти: «Сашкові зайченята» А. Пугач (режисерка О. Ткачук) у Рівненському академічному обласному театрі ляльок; «Гражда» О. Михайлова (режисер І. Данілін) у Чернівецькому народному драматичному театрі ім. Григорія Агеєва; «Параскева» О. Мацюпи (режисер Д. Некрасов) у Сумському національному академічному театрі драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна; «Виживуть тільки пам'ятники» О. Гриценко (режисер Д. Леончик) у Чернівецькому академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. Ольги Кобилянської; «Гудбай, Генічеськ» О. Кудасєвої (режисерка А. Рашко) у Національному академічному українському драматичному театрі ім. Марії Заньковецької у Львові; «Варвари цибулевої масті» К. Пенькової (режисер Р. Фельдман) у Театрі драматургів у Києві; «Стара, товста, розумна» Г. Захожої (режисерка К. Парфир'єва) у Київському академічному театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра.

24–26 жовтня у Києві на сцені Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка минули гастролі Сумського національного академічного театру драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна та Луганського обласного академічного українського музично-драматичного театру. Луганчани показали вистави «Іх там нет» за п'єсою української драматургині А. Вуд та «Хто я?» за твором німецького драматурга М. Маєнбурга. Колективом із Сум представлено «Тригрошову оперу» Б. Брехта на музику К. Вайля. Крім того, 27 жовтня в Національній філармонії України в межах проекту «Філармонія нескорених» Сумський національний театр ім. М. С. Щепкіна презентував музично-мультимедійне дійство «Карнавал тварин» (втілення однойменної сюїти К. Сен-Санса).

Столичні театри показали цього місяця свої нові роботи: оперу «Кіт у чоботях» на музику Ю. Шевченка (Національна опера України); «Житейське море» за п'єсою І. Карпенка-Карого, «Люкс для іноземців» англійського комедіографа Д. Фрімена (Національний академічний драматичний театр ім. І. Франка); «Полковник і птахи» болгарського драматурга Х. Бойчева (Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки); балет «М.Н.О.Т.Ф.» (Мій дім на двох ногах) на музику В. Рекала (театр сучасного танцю *Insha Dance Company* на сцені муніципального академічного театру опери і балету для дітей та юнацтва); «Пригоди бравого вояка Швейка» за мотивами роману Я. Гашека (академічна майстерня театрального мистецтва «Сузір'я»); «Люби мене не покинь» за однойменною п'єсою української драматургині О. Анненко (академічний театр «Золоті ворота»); балет «ДискриміНАЦІЯ» на музику Г. Генделя та В. Сильвестрова (академічний театр «Київ Модерн-балет» на сцені Міжнародного центру культури та мистецтв профспілок України).

5–10 жовтня у Львові під гаслом «Театр – мистецтво нескорених» пройшов 34-й Міжнародний театральний фестиваль «Золотий лев». Цього року він став

майданчиком в більшості для показу вистав, створених після 24 лютого 2023 року. Стартував «Золотий лев» традиційним театралізованим дійством з акторами на метрових ходилицях у дворику перед театром «Воскресіння». На сценах різних місцевих театрів можна було побачити роботи колективів зі Львова, Києва, Хмельницького, Вінниці, Сум, Кропивницького, Херсона, Луганська, Чернігова, а також з Чехії, Данії та Франції. Крім вистав, протягом усього періоду фестивалю в театрі «Воскресіння» діяв український павільйон Паризького квадрієнале сценографії 2023 «Сад живих речей» від провідних сценографів України.

1–8 жовтня у Миколаєві тривав Відкритий міжнародний театральний фестиваль «Homo Ludens» («Людина, що грає»). Покази відбулися у двох форматах: на сцені Миколаївського академічного художнього драматичного театру та на майданчиках учасників як в Україні, так і за кордоном. Свої сценічні проекти продемонстрували театри з Києва, Одеси, Ужгорода, Житомира, Херсона, Кривого Рогу (Дніпропетровська обл.), Кропивницького, Хмельницького, Рівного, Мукачева (Закарпатська обл.). Дистанційно долучилися колективи з Польщі, Болгарії, Литви та Грузії. Нинішній «Homo Ludens» відзначився роботою літературної сцени у Центральній міській бібліотеці імені М. Л. Кропивницького. Проведено також науково-практичну конференцію, присвячену театральній педагогіці. Творчі здобутки учасників, за традицією фестивалю, оцінювали основна й альтернативна експертні ради. До складу першої увійшли театральні діячі України та світу на чолі з мистецтвознавцем В. Наволовим. Альтернативну ж представили миколаївські журналісти.

Серед театральних прем'єр жовтня: «Життя прекрасне» за новелами американського автора Ф. Строппеля, «Доця» за романом Т. Горіха Зерня (Львівський національний академічний український драматичний театр ім. Марії Заньковецької); «Гріх» за однойменною п'єсою В. Винниченка (Чернігівський обласний академічний український музично-драматичний театр ім. Тараса Шевченка); «Фарбований лис» за твором І. Франка (Миколаївський академічний художній драматичний театр); «Зів'ялі квіти викидають» за однойменним романом І. Роздобудько (Івано-Франківський національний академічний обласний український музично-драматичний театр ім. Івана Франка); «Haroshiru» за мотивами п'єси «Мина Мазайло» М. Куліша, «Солодка помста» за мотивами Д. Черчилля, «Угода з ангелом» за п'єсою Н. Неждани (Закарпатський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв); «Кохання-листування» за мотивами п'єси американського драматурга А. Герні «Листи кохання» (Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М. Кропивницького).

Музика

Лауреатом премії імені В. С. Косенка, яка присуджується за видатні досягнення у сфері професійної композиторської творчості для дітей та юнацтва, став М. Ластовецький. Композитор здобув перемогу за твори «Десять мелодій легеньких для віртуозів маленьких», «Дві ліричні «рок-балади», «Два Basso ostinato», «П'ятнадцять маленьких старовинних вальсів» (5-й зошит «Фортепіанні п'єси для дітей та юнацтва»); збірник пісень для дитячого хору на слова українських поетів «Кожна квітка – пісня України». Щорічну премію засновано Міністерством культури та інформаційної політики України у 2017 році.

Від 30 вересня до 8 жовтня у різних концертних залах столиці пройшов XXXIV Міжнародний фестиваль «Київ Музик Фест». Вдруге форум реалізовано в умовах воєнного стану, і це обумовило певну тематичну домінанту як окремих творів, так і цілих програм: «Музика війни», «Музика в облозі», «Музика, народжена війною», «Україно, молюся за тебе»... З понад 180-ти творів, що прозвучали, – понад 60 прем'єр, присвячених роздумам, враженням, рефлексіям щодо трагічних подій в Україні. Концепція фестивалю від початку його існування залишається незмінною: «Українська музика в контексті світової». Цього разу було представлено мистецтво семи країн – Великої Британії, Данії, Канади, Німеччини, США, Франції та України. Зокрема прозвучали твори вітчизняних композиторів із 17 міст – практично з усіх регіонів держави. Окрім знаних столичних колективів, у фестивалі взяли участь оркестри й ансамблі з Полтави, Чернігова та Львова, вперше реалізовано молодіжний проєкт «Київ – Харків». Серед 25 заходів XXXIV «Київ Музик Фест» – симфонічні, камерні, хорові, електронний і джазовий концерти, імпрези оркестрів народних інструментів, презентації нових видань, а також круглі столи на теми сучасного стану та шляхів подальшого розвитку українського мистецтва. Вшановано митців, які нещодавно пішли з життя, імпрезами «Hommage à Danylo Pertsov (1973–2021)» й «Пам'яті друга. Вокальна музика Олександра Козаренка (1963–2023)», а також творами О. Левковича пам'яті Валерія Матюхіна у концерті «Київської камерати», В. Рєви пам'яті Олександра Рудянського у програмі хору «Хрещатик», іншими акціями. Завершився форум масштабним концертом «Україна. Музика війни», який презентував три світові прем'єри українських композиторів різних поколінь. Це «Тривоги наших ночей» для фортепіано з оркестром І. Щербакова, Третя симфонія («Галина») для скрипки й оркестру О. Скрипника та «Музика війни» для симфонічного оркестру й хору Є. Станковича.

31 жовтня у Національній філармонії України відбулася прем'єра антивоєнної опери «Брундібар. Голоси дітей» чеського композитора Г. Краса. Легендарний твір, який і сьогодні залишається символом боротьби з абсолютним злом, зазвучав голосами українських дітей. Концертну версію опери виконав дитячий

хор Київського державного музичного ліцею ім. М. Лисенка у супроводі оркестру Академії мистецтв Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Проект реалізувала продюсерська агенція «НУ ШО» та Національна філармонія України за підтримки Чеського центру у м. Київ, БФ «Голоси дітей», Української громади в Люксембурзі та ГО «DUSHA UA».

Від 29 вересня до 8 жовтня у Львівській національній філармонії ім. М. Скорика тривав ХХІХ Міжнародний фестиваль сучасної музики «Контрасти». Цьогорічна тема марафону – «Pulsus». Програма включала чотирнадцять подій за участі колективів зі Львова та Києва, а також гостей із Польщі та Німеччини. Це зокрема проекти: «Тиша з болем», присвячений всім полеглим захисникам України; «Валентину Сильвестрову – з пошаною» від піаністки В. Петриченко – твори В. Сильвестрова, серед яких прем'єра «П'ять мелодій на Новий Рік»; «Діалог зі Скориком» – концерт лауреатів II Всеукраїнського композиторського конкурсу імені Мирослава Скорика (Ю. Пікуша, Р. Сокачик, Н. Іванченка); «Барвінський & Скорик» – своєрідний діалог двох митців; «Сестри. Музи» – камерні твори композиторок Г. Гаврилець і Б. Фроляк; «В. Бібик: сонати й інтермецо» – музика харківського композитора минулого століття В. Бібіка у виконанні М. Шадька.

15 жовтня у Львівській національній філармонії прозвучали твори за віднайденими рукописами Станіслава Людкевича. На концерті «Людкевич. Спадщина» у виконанні Академічного симфонічного оркестру філармонії під керівництвом В. Сивохіпа слухачі мали змогу почути Симфонієту та чотири симфонічні поеми – «Пісня юнаків», «Наше море», «Наші гори» («Голоси Карпат»), «Танець кістяків». Музичну редакцію творів здійснила львівська композиторка Б. Фроляк. Концерт став презентацією однойменного проекту, який має за мету оцифрування, новітнє видання та популяризацію творчості Станіслава Людкевича й реалізується Меморіальним музеєм композитора у Львові за підтримки Українського культурного фонду.

19 жовтня розпочався ХІІІ Львівський міжнародний органний фестиваль, організований Львівським академічним будинком органної та камерної музики. У жовтні свої сольні програми презентували органістка зі Львова Н. Величко, а також музиканти Я. Гладзіва (Німеччина) та М. Шостак (Польща).

14 та 15 жовтня у Львівському національному академічному театрі опери та балету ім. С. Крушельницької відбулась прем'єра театралізованого музичного дійства для хору та оркестру «Псалми війни» Є. Станковича. Автор лібрето В. Вовкун. У виставі використано поезії Т. Шевченка, Л. Костенко, козацьку народну пісню та уривки Давидових Псалмів.

Рівненська обласна філармонія відкрила свій 85-й концертний сезон новим фестивалем класичної музики «Рівненські класичні резиденції». Захід тривав 1–

22 жовтня й об'єднав не лише музикантів, а й тих, хто популяризує локальну історію та культуру Рівного – краєзнавців, фотомитців, художників, діячів культури та креативних індустрій. Фестиваль складався з семи ексклюзивних музичних імпрез і двох виставок – «Музичний салон Казимира Любомирського» та «Рівне. Ренесанс образів», які було присвячено розвитку музичного мистецтва на Рівненщині. У концертах резиденції взяли участь артисти обласної філармонії, а також солісти та провідні колективи музичних столиць України: Київський квартет саксофоністів Національної філармонії України, Національний ансамбль солістів «Київська камерата», Львівський фортепіанний дует (О. Рапіта – М. Драган).

17 жовтня музичний лейбл *Enko* презентував портал семплів *Enko Sounds*, завдяки якому аранжувальники, бітмейкери і музиканти усього світу зможуть у своїй музиці використовувати українські етнічні інструменти. Наразі на сайті доступно понад 600 роялті-фрі семплів. Зокрема для проєкту записано такі інструменти, як: флюяра, дуда (гайта), ріжок, джоламига, ріг, поліська дудка, телинка.

Візуальні мистецтва

5 жовтня у Києві в Національному центрі Олександра Довженка виставкою «Ріка кричала, вила, як поранений звір» стартував міжнародний форум «Київська бієнале». Проєкт досліджує репрезентацію підкорення Дніпра в кіно та загалом ідеологічне конструювання реальності під час будівництва ГЕС. Тему куратори (кінознавці А. Пензій, С. Битюцький та О. Телюк) пов'язали з катастрофою на Каховському водосховищі, що сталася внаслідок підриву росіянами греблі гідроелектростанції 6 червня. Відвідувачі мали змогу побачити світлини та кінодокументи з архівної колекції. Відеоінсталяції для експозиції підготували М. Базаркін, Я. Малащук і Р. Хімей, а музику написав композитор О. Подать. Проєкт у Довженко-Центрі триватиме до 29 грудня та супроводжуватиметься кураторськими екскурсіями й паралельною програмою, яка охоплює тематичні кінопокази та дискусії. Наступне відкриття в межах Київської бієнале відбулося 7 жовтня в Івано-Франківську. В галереї «Асортиментна кімната» представлено виставку «На периферії війни» (куратори – А. Каравай, Я. Малащук, А. Усанов, Р. Хімей) із роботами В. Кузнецова, А. Потьомкіної, Б. Бунчака, А. Хвиль, М. Русінкевич, О. Саєнка, О. Заборського та інших художників. Ще один проєкт бієнале розгорнуто в Ужгороді 8 жовтня. Експозиція «Де ми тепер, після всіх цих нескінченно повторюваних слів?» (куратори П. Ряска та Д. Шевцова) бере початок від мистецьких резиденцій «Вибачте, номерів немає», організованих у 2022 році Київською бієнале разом із низкою європейських інституцій для підтримки української культурної спільноти. Художники, серед яких Н.

Кадан, Л. Басов, Н. Кушнір, А. Звягінцева, М. Ходак, В. Ткаченко, Д. Галкін, К. Алійник, К. Бучацька й інші, розповідають особисті історії проживання війни, втрати домівки й вимушеної релокації. Виставки та публічні програми цьогорічної Київської бієнале відбуватимуться також у Відні (Австрія), Варшаві та Любліні (Польща), Берліні (Німеччина) та Антверпені (Бельгія).

6 жовтня у Національному музеї українського декоративного мистецтва в Києві презентовано виставку ансамблевої композиції «Кримськотатарська кераміка: спадщина майстрів». Це частина проекту «Zincir/Ланцюг – ланки пам'яті», який реалізується за підтримки Українського культурного фонду. У показі: два десятки робіт Р. Скибіна, авторських копій кримськотатарського керамічного посуду XVIII–XX століть, а також серія картин Д. Доценка «Життя кримських татар та побутове начиння», що стали ілюстративним матеріалом для експозиції.

До 15 жовтня у столичному Центрі сучасного мистецтва «White World» тривала III Всеукраїнська бієнале левкасу. У виставці взяло участь 126 митців, які представили левкасні твори, створені протягом останніх двох років. Головні нагороди цьогорічної Бієнале здобули Р. Романишин (1 премія за роботу «Чорний хліб і червоне вино») та А. Подерв'янська (2 премія за твір «Сон б»).

У київських музеях й інших мистецьких просторах розпочали роботу виставкові проекти: «Мови війни» – графічні роботи, скульптури й інсталяції Є. Баля, В. Дмитрика та М. Лукіна (Національний музей мистецтв ім. Б. та В. Ханенків у співпраці з Одеським художнім музеєм); «Покрив» в межах проекту «Перлини музею: погляд із сьогодні» – творчі інтерпретації автентичних творів із колекції музею митців Л. Раштанової, С. Корнієвського й Е. Потапенкова (Національний музей «Київська картинна галерея»); «Сміливі нести світло» – фотографії С. Маслової, С. Коровайного, Є. Малолетки, П. Полікарпової, М. Чернова та багатьох інших, які задокументували життя українців під час масових відключень світла (Національний музей Тараса Шевченка); «ZOO ZOOM II. Українська кераміка – дух незламності» – роботи українських художників-керамістів, серед яких В. Хижинський, Н. Ісупова, Л. Нагірняк, О. Дворак-Галік (Національний музей українського народного декоративного мистецтва); «Портрети» – скульптури н. х. України А. Куша у портретному жанрі (виставкова зала Національної академії мистецтв України); «Майдан. Аркан» – картини М. Луніва (Галерея протестного мистецтва Музею Майдану); «Осінь палітра: абстракція та модерн» – живопис А. Анісімової (Музей театрального, музичного і кіномистецтва України); «Qalqan/Щит. Частина 2» – керамічні панно у формі захисних щитів, декоровані кримськотатарським орнаментом, авторства Р. Скибіна (Представництво Президента України в АР Крим); «Ре/Візія» – пос-

тери до культових українських фільмів, створені сучасними українськими художниками, ілюстраторами, дизайнерами («Український дім»); «Між небом і землею» – живопис київської художниці та сценографа В. Кузьмічової (артфое Національної оперети України); «Боротьба з янголом» – живопис О. Ройтбурда, О. Малих, В. Костирка, М. Жулінського, О. Садовського та ін. (галерея «Portal 11»); «Темне» – картини П. Сметани (ЦСМ «Білий Світ»); «Коло Овідія» – графіка А. Чебикіна, зокрема, ілюстрації до творів Овідія (галерея «АБС-арт»); «Шити по живому» – мистецький проєкт про травматичний досвід від художниці М. Митрофанової, кураторів В. Плехотко, С. Юхимової, А. Юхимець та українських письменників і поетів (галерея «Avangarden»); «Warface Project» – більш як пів сотні фотографій з фронту В. Юрасова (простір «MacPaw Space»); «Мистецтво з уламків війни» від проєкту *War Artists Union* – артоб'єкти, створені сучасними митцями з уламків зброї та техніки (експопростір БЦ «City Zen Park»); «Echo of War in 36 Frames» – фотороботи М. Некрасова («Lavra Art Gallery»).

У столичному *PinchukArtCentre* встановлено аудіогіди *Guide ID*. Нині відвідувачі інституції можуть прослухати тури до двох виставок: проєкту «Inside Out» митця *JR* та «Траєкторії польотів» художниці Ж. Кадирової. Аудіогіди доступні українською й англійською мовами та озвучені авторами робіт.

4 жовтня в ТРЦ «Гулівер» у Києві презентовано мультимедійний фільм про художні світи Тараса Шевченка. Шоу «Імерсивний Світ Тараса Шевченка» транслювалося на фасадних екранах комплексу. Гідом проєкту виступив цифровий аватар Кобзаря. Проєкт реалізовано за підтримки Національного музею Тараса Шевченка, Центру Василя Стуса (*Stus.center*) та компанії *RAVATAR*, що спеціалізується на *AI*-технологіях.

3–18 жовтня у Рівному в Міському будинку культури пройшов XVIII Міжнародний салон художньої фотографії «Фотовернісаж на Покрову». На виставці представлено світлини митців із 24-х країн світу. Гранпрі цьогорічного салону дісталось фотохудожнику І. Жолобаку з Івано-Франківщини. Симпатії журі здобула робота на тему російсько-української війни «Записки божевільного».

У містах України було розгорнуто експозиції: «Коваль» – твори художнього ковальства н. х. України О. Боньковського (Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького); «Гальшка. Українська Єлена» – живопис, графіка, інсталяції, плакати художників з України та Польщі, присвячені князні Гальщі Острозькій та її роду (Львівський музей історії релігії); «Любов / Лють» – картини харківської художниці О. Федорової, створені в укритті під час ворожих ударів (галерея «Артсвіт» у Дніпрі); «Барви отчого краю» – близько сімдесяти пейзажів і портретів В. Глеби (Закарпатський музей народної архітектури та побуту в Ужгороді); монументальної скульптури та дрібної пластики н. х. України В. Свиди до 110-ї річниці від дня народження митця (Закарпатський обласний

художній музей ім. Йосипа Бокшая); «Красою славиться моя земля» – живопис О. Чолінської (Івано-Франківський обласний краєзнавчий музей); «Несумісність» – понад пів сотні картин М. Качура (виставкова зала Івано-Франківської обласної організації Національної спілки художників України); «Мистецтво маленьких кроків» – артоб'єкти, колажі та живопис українських митців із зібрання приватної галереї «Кусум» (Сумський обласний художній музей ім. Никанора Онацького); «В 47» – картини О. Дідик (Чернівецький обласний художній музей); «Графічні одкровення Григорія Гнатюка» – малюнки з. х. України Г. Гнатюка (Художньо-меморіальний музей Олександра Осмьоркіна у Кропивницькому); «Візуальна історія Миколаєва» – близько 40 художніх і документальних фотографій миколаївських митців, зокрема, роботи М. Горшкової, С. Мельниченка, В. Тешнера, М. Голуба, А. Тищук та ін. (простір «8 причал» у Миколаєві).

24 жовтня в Ужгороді відкрито 61-шу бронзову мініскульптурку під назвою «Екскурсовод». Її присвячено пам'яті загиблих на російсько-українській війні гідів – Т. Гайдука, І. Дівинця та Б. Ходанича, а також усім екскурсоводам і гірським провідникам, які у лавах ЗСУ виборюють свободу України. Роботу майстра Р. Мурника розміщено біля ботанічного саду Ужгородського національного університету.

Музейна справа

Національний художній музей України розпочав проєкт «Незавершені історії», покликаний познайомити глядачів із творами, які нещодавно надійшли до його фондів. 12–14 жовтня перші такі заходи було присвячено роботам українських митців-модерністів М. Андрієнка й А. Старицької. Відвідувачам було запропоновано оглянути представлену експозицію, а також взяти участь у розмовах із фахівцями про особливості творчості української діаспори. З гостями спілкувалися дослідниці українського мистецтва ХХ століття О. Баршинова, Т. Жмурко (NAMU) й А. Лексіна (Музей української діаспори). 19–21 жовтня в межах циклу подій «Незавершені історії: нові твори з колекції» презентовано роботи ужгородських шістдесятників Є. Кремницької, В. Микити та П. Бездіра, а 28 жовтня – доробки футуриста, експериментатора, перформера, українського митця Д. Бурлюка (нещодавнє надходження з США).

2 жовтня в галереї «Хлібня» Національного заповідника «Софія Київська» відкрито виставку «ВДНГ: (не)зупинений час», аби привернути увагу до питань популяризації та збереження архітектурної спадщини України. Впродовж кількох місяців усі охочі матимуть унікальну можливість побачити рідкісні артефакти XVIII–XIX століть, а також оригінальні архітектурні концепції різних павільйонів ВДНГ авторства Б. Жежеріна, І. Мезенцева, В. Заболотного, М. Катер-

ноги, інших українських архітекторів. Основну частину виставки склали матеріали архівів з колекції заповідника, а доповнили експозицію предмети з приватних збірок, зокрема, живописні твори Л. Подерев'янського, А. Богомолова, Г. Пугачевського, О. Свіжак. 12 жовтня у Національному заповіднику «Софія Київська» представлено виставку богородичних ікон із фондової колекції Національного музею народної архітектури та побуту України. Проєкт «Під Покровом Богородиці» об'єднав в одному просторі пам'ятки кінця XVI – середини XX ст. з Наддніпрянщини, Слобожанщини, Поділля, Полісся, Карпат, Півдня України, що демонструють різні стилі й регіональні школи українського іконопису.

У музеї «Золоті ворота» створено експозицію «Софія Київська – тисячолітній символ державності України». 23 жовтня у проході музею було розміщено інформаційні стенди з ілюстраціями, які на конкретних прикладах архітектурних особливостей собору, його мозаїк, фресок і написів-графіті розповідають про Софійський собор як про достовірного свідка тисячолітньої давності існування Української держави на теренах Європи. Авторка проєкту – завідувачка «Інституту "Свята Софія"», історикиня Н. Нікітенко.

Від 29 вересня до 11 жовтня у Національному заповіднику «Києво-Печерська лавра» тривали заходи до 97-ї річниці визнання території Києво-Печерської лаври історико-культурним державним заповідником «Всеукраїнський музейний городок». У програмі – інформаційно-виставковий проєкт «Лаврське музейництво: перші десятиліття» та низка тематичних екскурсій. Експозицію виставки склали унікальні пам'ятки й артефакти українських майстрів XVII–XVIII століть із фондів заповідника, рідкісні документи та світлини, присвячені українському музейництву, а саме: вклади до Успенського собору Києво-Печерської лаври; пам'ятки, відреставровані художником В. Курловим; ікона «Новозавітна Трійця», виконана понад сто років тому в техніці 3D зображення; хрест на престольний, встановлений на престол Софійського собору у 2019 році під час рідвяної літургії на честь отримання Україною Томосу. 12 жовтня Національний заповідник «Києво-Печерська лавра» розкрив свої скарби та показав дари козацьких ктиторів, що опікувалися розвитком української духовності та культури протягом XVII–XVIII ст. На виставці «Бо ми, браття, козацького роду», організованій разом із Національним історико-культурним заповідником «Хортиця», представлено предмети з коштовних металів і тканин, ікони та старовинні фоліанти. Експоновано також портрети козацької старшини пензля сучасного художника-баталіста А. Серебрякова.

26 жовтня у столичному Музеї книги і друкарства України відбулася презентація підсумків проєкту «Віртуальний портал Музею книги і друкарства України», що реалізується командою музею за підтримки Українського культурного фонду. Мета ініціативи – оцифрування найбільш цінної частини колекції

музею, зокрема, чотирьох рукописних книг, 120 стародруків, 1000 одиниць графіки, історичної будівлі музею, яка знаходиться під охороною ЮНЕСКО, а також створення 3D-моделі колишньої лаврської друкарні. Важливою іміджевою складовою проєкту стала віртуальна виставка «Музейна магія чисел», присвячена 50-й річниці Музею книги і друкарства України.

4 жовтня Музейно-виставковий центр «Музей історії міста Києва» представив експозицію картин Т. Яблонської та М. Глуценка «Колір як мова». У показі – понад два десятки робіт художників-колористів із колекцій Музею історії міста Києва, Національного художнього музею України та родини Т. Яблонської. Крім того, 19 жовтня у музеї Києва презентовано виставку живопису та графіки «Мальовнича Україна», присвячену творчості українських митців другої половини ХХ століття. У добірці зібрано пейзажі, натюрморти, портрети та сюжетні композиції представників різних українських шкіл, серед яких такі автори, як В. Чегодар, В. Зарецький, А. Горська, М. Глущенко, Ю. Хімич та інші.

20 жовтня столичний Національний музей історії України у Другій світовій війні вперше від початку російської агресії відкрив головний корпус, а також усю територію Меморіального комплексу. Фахівці музею підготували для відвідувачів кілька виставкових проєктів, зокрема: «Переозначення», що демонструє радянський герб, знятий зі щита скульптури «Батьківщина-мати»; «Загроза з неба», де експоновано ворожі дрони, зокрема, «шахеди» та «орлани»; «Наша скарбниця», яка висвітлює соціальні ініціативи та благодійні акції, втілені Державною казначейською службою України.

30 жовтня Європейський інститут Чорнобиля презентував проєкт з диджиталізації документів та експонатів Національного музею «Чорнобиль» і створення онлайн колекції з доступом до раніше закритих фондів матеріалів. Головна особливість цього проєкту – віртуальна екскурсія для VR шоломів «Chornobyl X», розроблена режисером та дослідником В. Коршуновим на основі оцифрованих артефактів. Завдяки VR-технології відвідувачі Національного музею «Чорнобиль» зможуть потрапити у Чорнобильську зону відчуження та емоційно перенестися у дні трагедії.

4 жовтня у Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького стартував вернісаж нового проєкту «Іван Самотос: Стверджене / Нереалізоване». Виставку приурочено до 90-річчя від дня народження львівського скульптора, педагога й громадського діяча І. Самотоса. У музеї розміщено роботи митця різного періоду його творчості, як-от: погруддя Княгині Ольги та Володимира Великого, портрет Бориса Возницького, скульптури «Підсніжник», «Скрипаль» та інші. Куратори проєкту – мистецтвознавець Р. Яців, громадська діячка І. Лобан, генеральний директор музею І. Кожан та його заступниця О. Біла.

14 жовтня у залах Палацу Потоцьких Львівської національної галереї мистецтв ім. Бориса Возницького розгорнуто експозицію «Феномен Марії Примаченко», яку склали більш як пів сотні творів художниці зі збірки Запорізького обласного художнього музею. Представлено весь спектр тематичних захоплень майстрині: композиції з квітами, сцени сільського життя, ілюстрації до народних пісень і казок, а також зображення звірів.

24 жовтня Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка презентував виставку «Врятовані». Мультимедійна експозиція включає понад сто артефактів з колекції музею, які реставровано та оцифровано в межах проєкту «FrankoData: відкритий цифровий музей». Це, зокрема, документи, пов'язані з І. Франком, та його сучасниками, експонати, що стосуються вершинних творів письменника, їх інтерпретації – як наукової, так і мистецької. Дім Франка реалізовує грантовий проєкт разом із Інститутом франкознавства Львівського національного університету імені Івана Франка та за підтримки Українського культурного фонду.

На Львівщині оцифровано Староскварявський іконостас, унікальну пам'ятку сакрального мистецтва XVI–XVIII століть, яка знаходиться у храмі святого Архистратига Михаїла у селі Стара Скварява. За сприяння Львівського музею історії релігії було створено 3D-модель пам'ятки та віртуальний тур церквою. Також у музеї «Староскварявський іконостас XVI–XVIII ст.» облаштовано сучасну інклюзивну експозицію, розміщено нові інформаційні банери з QR-кодами та збільшеними копіями ікон верхнього ряду іконостаса, запущено аудіогід українською та англійською мовами.

Платформа «Ковчег Україна» та Львівський інститут колекціонерства започаткували онлайн-галерею під назвою «14–21». Тут демонструватимуть художні роботи XIV–XXI ст. з музейних і приватних колекцій, анімовані картини, слайд-шоу шедеврів українського малярства, відео-лекції та наукові статті. Наразі в експозиції представлено понад пів тисячі творів, зокрема: мистецтво Русі, іконопис, барокові скульптури Й.-Г. Пінзеля, живопис С. Васильківського, І. Труша, О. Новаківського, О. Кульчицької, Маргіт і Романа Сельських, Л. Левицького, М. Глуценка, графіку Б. Сороки і М. Жука, скульптури О. Архипенка та Р. Петрука.

Збереження та охорона культурної спадщини

Громадська організація «Культурний Клуб» за підтримки Українського культурного фонду запустила проєкт «Бакота в пошуках затопленої спадщини». Мета – відродити багатівікову історичну й культурну спадщину Бакотського регіону, знищену радянською владою у 1980-х роках під час будівництва Дністровської ГЕС. Ініціативу підтримали ГО «Хмельницьке обласне молодіжне

об'єднання «Територія»» (фестиваль *Respublica*) та Староушицька селищна рада. В межах проєкту вже створено низку культурних продуктів і заходів, а саме: інтерактивний артоб'єкт на оглядовому майданчику Бакоти, *QR*-код на якому містить інформацію про історію та культуру кожного села; експозицію з артефактів, знайдених на узбережжі річок Дністер, Ушиця і Жван; віртуальну екскурсію скельнопечерним монастирем XII ст.; мурал на стіні Бакота Хаб за мотивами робіт художника О. Грена; цифровий архів культурного надбання Бакоти; аудіоархів локальних фольклорних бакотських пісень; культурно-пізнавальний маршрут для туристів в онлайн і офлайн режимі.

Агенція креативних комунікацій *Linza agency* започаткувала віртуальний музей, де можна переглянути цифрові копії мистецьких творів, викрадених, знищених чи зниклих унаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну. Наразі на сайті проєкту можна ознайомитися з експонатами маріупольського музею Куїнджі, які російські окупанти викрали після захоплення міста. Це, зокрема, оригінали ескізів А. Куїнджі, картини І. Айвазовського та М. Дубовського. 27 жовтня відбулася перша онлайн-екскурсія галереєю Музею вкраденого мистецтва, яку провела культурологиня та артдиректорка *Linza agency* О. Зенченко.

Громадські активісти створили цифрову платформу «Храми під вогнем» із даними про культові споруди, що були зруйновані під час війни. Завдання проєкту – задокументувати злочини росіян, привернути увагу до завданої шкоди духовній та культурно-історичній спадщині України, а також сприяти відновленню храмів у майбутньому. Зокрема на сайті вже розміщено матеріали щодо восьми релігійних об'єктів у Донецькій та Харківській областях.

Кіномистецтво

21–29 жовтня відбувся 52-й Київський міжнародний кінофестиваль «Молодість», який після вимушеної перерви через вторгнення росії повернувся до повного формату: міжнародний, національний і документальний конкурси, дитячий *Molodist Teen Screen* і насичена позаконкурсна програма. Загалом цьогорічний фестиваль зібрав 129 стрічок із 45 країн світу. Покази влаштовано у кінотеатрі «Жовтень» і культурному кластері «Краків». Україну було представлено такими картинами, як: «Степне» М. Вроди та «Лишайся онлайн» Є. Стрельнікової (міжнародний повнометражний конкурс); «Поема для маленьких людей» І. Сауткіна (документальний конкурс); «50 горизонтів» О.-Н. Науменка (програма *FORMA*); «Рік тигра» О. Назарова та «Що далі?» Д. Дрюченко (позаконкурсна програма «Українські прем'єри»). До національного конкурсу короткого метра увійшло 25 фільмів різних жанрів та форм (ігрові, документальні, анімація), що склали мозаїку життя українського суспільства у другий рік війни. Одразу два призи 52-ї «Молодості» отримала документальна історія А. Савицької «Tutti»

про знаменитий київський хор «Щедрик» – першість у студентському конкурсі та Приз глядацьких симпатій. Найкращим короткометражним фільмом національного конкурсу визнано експериментальну стрічку Н. Ільчук «Анкета», а спеціальні відзнаки мають «Войси з Бахмута» І. Бабаєва і «Там, де він ступав» Є. Гармаша. Почесного «Скіфського оленя» за вагомий внесок в український кінематограф цього разу отримала кінознавиця О. Мусієнко. Крім того, перемогу в національному повнометражному конкурсі, який вдруге проведено в межах Гамбурзького кінофестивалю (Німеччина) з 28 вересня по 7 жовтня, здобув фільм «Як там Катя?» режисерки Х. Тинькевич. Спеціальними відзнаками нагороджено кінороботи «Я і Фелікс» І. Цілик та «Люксембург, Люксембург» А. Лукіча. Київський міжнародний кінофестиваль «Молодість» нині підтримали Державне агентство України з питань кіно, *Goethe-Institut*, посольства Швейцарії, Італії та США, а також Італійський інститут культури в Україні.

12–18 жовтня у столичному кінотеатрі «Жовтень» вже всьоме пройшов Міжнародний кінофестиваль «Київський тиждень критики», що знайомить українських глядачів із найкращими новими фільмами, обраними професійними кінокритиками. Цього разу презентовано 26 картин у чотирьох секціях. Зокрема програма «Фокус: Україна – Польща» включала три нові роботи польських кінематографістів і три вітчизняні прем'єри: «Ля Палісіада» Ф. Сотниченка, «Назавжди-назавжди» А. Бурячкової й «Ти мене любиш?» Т. Ноябрьової. Національну ретроспективу «Жіноча роль», створену разом із Довженко-Центром, було присвячено легендарним українським акторкам різних епох. Добірка охопила шість стрічок, в яких головні ролі зіграли Л. Островська-Кордюм («Джальма», 1928), Н. Ужвій («Прометей», 1935), І. Бурдученко («Квітка в камені», 1962), Л. Кадочникова («Вечір на Івана Купала», 1968), Л. Єфименко («Лісова пісня. Мавка», 1981), Р. Недашківська та О. Сумська («Голос трави», 1992). На фестивалі традиційно відбулась церемонія нагородження шостою Національною премією кінокритиків «Кіноколо». Найкращим українським повнометражним ігровим фільмом названо драму «Ля Палісіада» Ф. Сотниченка. Сатирична комедія А. Лукіча «Люксембург Люксембург» стала рекордсменом за кількістю нагород цього горічної премії, здобувши перемогу у трьох номінаціях: найкращий режисер, сценарій і актор. Документальний фільм «20 днів у Маріуполі» М. Чернова отримав дві нагороди – найкращий документальний фільм та відкриття року. Також серед лауреатів премії «Кіноколо»: «ГКЧП» А. Непиталюка (найкращий короткометражний ігровий фільм); «Маріуполь. Сто ночей» С. Мельник (найкращий анімаційний фільм); К. Химчук (найкраща акторка, фільм «Ти мене любиш?»). Нагороду «За досягнення» отримали С. Битюцький, А. Пензій, О. Телюк, О. Оліфер та О. Гончарук з команди Довженко-Центру за лекторій «Як перестати хвилюватися і полюбити українське кіно».

4–8 жовтня у Києві на території інноваційного парку *UNIT.City* тривав X Міжнародний фестиваль актуальної анімації та медіамистецтва *Linoleum*. Візуалізацію теми «Життя-Буття» представив художник Вітер Степовий, який створив постер для *Linoleum 2023*, що зображує головні цифрові артефакти повномасштабної війни – меми українців. Програму фестивалю склали 265 короткометражок у 24 тематичних блоках. Українські аніматори підготували для конкурсу десять різних за технікою робіт (2D та 3D, *whsteboard* анімація, стоп-моушн тощо), переважна більшість з яких про боротьбу, що єднає Україну. Найкращим фільмом у національному конкурсі визнано «Маріуполь. Сто ночей» С. Мельник. Спеціальну відзнаку отримав «Світанок» В. Каленського за «оригінальний підхід до трагедії війни, що залишає місце надії...». Поза конкурсом програма форуму включала українські та закордонні стрічки у 17 секціях. Зокрема це: *LADIES FIRST* – мультфільми від, про і для жінок; *NEW FACES* – фільми перспективних українських аніматорів, які ще не брали участі у *Linoleum*; «Володимир Гончаров крупним планом» – ретроспектива творів українського режисера та аніматора В. Гончарова; «Анімація херсонської кіношколи: до, під час та після окупації» – роботи Першої херсонської кіношколи та продюсерського центру «Муха на дрючку» за 2021–2023 роки; «План на завтра» та «З небуття» – експериментальні стрічки та відеоарт; шість блоків анімації для дітей і підлітків. В межах освітньої програми відбулися майстер-класи та лекції від митців з різних країн. Серед учасників: А. Пензій, Б. Климов, Олег та Ірина Маламуж, Є. Санніков, М. Лиськов та інші.

24–29 жовтня у Харкові відбувся VII Фестиваль незалежного короткометражного українського кіно «Бардак», який щороку презентує українські короткі метри, створені без державного фінансування. Конкурсна програма фестивалю складалася з 62-х робіт – ігрове, документальне та експериментальне кіно. Гранпрі за результатами глядацького голосування отримав «Чорнобиль 22» О. Радинського. Журі назвало найкращим фільмом «Дерев'яне весілля» Ю. Орленко. Також відзначено за відповідність духу фестивалю стрічку «Йога за сигналом Тривога» М. Бурлаки. Конкурсні роботи оцінювало й паралельне журі Спілки кінокритиків України, до складу якого ввійшли Є. Сушко, І. Кромф, А. Шилова та Д. Буданов. Дипломом за найкращий фільм від кінокритиків нагороджено «Шампур» О. Боряка. Серед позаконкурсних програм на фестивалі продемонстровано: блок фільмів-переможців Національної премії кінокритиків України «Кіноколо» (категорія «Найкращий ігровий короткометражний фільм»); добірку «Національної географії», присвячену кінострічкам про міста України; докшорти про Харків від об'єднання «Вавилон'13».

17 жовтня у Полтаві першим відкритим показом розпочався XX Мандрівний міжнародний фестиваль документального кіно про права людини *Docudays*

UA й до грудня він побуває в 22-х областях України. Покази, дискусії та інсталяції відбудуться також в Ірландії, Норвегії, Польщі та Німеччині для українських спільнот. Для Мандрівного було відібрано близько двох десятків фільмів із програми червеневого *Docudays UA*. Тему «Образ майбутнього» творчо відображає головний фестивальний ролик. Його основу створив художник М. Лиськов за мотивами власної анімації «Вигаданий пейзаж». Музичний супровід до ролика написав український музикант А. Байбаков. Спецподією цього року стали покази стрічки «Нескорений Херсон» від Медіаплатформи «Вгору». А до 20-річчя Мандрівного *Docudays UA* організатори підготували спецпроект, що складався з п'яти розмов із регіональними координаторами та засновниками фестивалю. Героїнею першого інтерв'ю стала мисткиня, директорка ГО «Культпрожектор», регіональна координаторка фестивалю у Запорізькій області В. Верес.

У широкий український прокат вийшли нові вітчизняні фільми: документальний кіноальманах «Міста та їхні герої» режисерів О. Гібелінди й А. Литвиненка (кошти від продажу квитків буде передано фонду Тати Кеплер «Птахи» на відновлення пошкоджених будинків у Херсонській області); комедія «Велика прогулянка» О. Зборовського; військова драма «Шлях поколінь» В. Сидька; історична драма «ШТТЛ» А. Волтера (Україна, Франція); документальна стрічка «Терикони» Т. Томенка.

Література

4–8 жовтня у Львові наживо та онлайн відбувся XXX Міжнародний літературний фестиваль *Lviv BookForum* із фокусною темою «Перепис майбутнього: життя, щастя і культура під час і після війни». Основна локація дискусійної панелі – Порохова вежа. Поруч у сквері розмістився книжковий ярмарок, на якому було представлено вітрини понад 50 видавництв зі всієї України, а також два збірних стенди – «Комікси» та «Книжки про російсько-українську війну». В стінах Львівського театру ляльок пройшла традиційна ніч поезії та музики, до якої долучилися такі автори, як К. Калитко, С. Поваляєва, О. Гусейнова, Я. Чорногуз, П. Вишебаба, І. Цілик, Г. Крук, О. Сливинський, К. Міхаліцина, гурт «Пиріг і Батіг» та поетичний колектив *Landschaft*. Загалом XXX *BookForum* умістив у собі півтори сотні заходів: презентації книг, дискусії, зустрічі з митцями на автограф сесіях. Серед гостей – правозахисниця, голова організації «Центр громадянських свобод» О. Матвійчук, поетеса К. Калитко, режисерка І. Цілик, журналіст В. Портников, письменниця О. Забужко, філософ В. Кебуладзе та інші. 5 жовтня в межах Форуму видавців відбулося вручення українсько-єврейської літературної премії «Зустріч», лауреаткою якої стала С. Андрухович з романом «Амадока».

27 та 28 жовтня у Хмельницькому пройшов Літературно-перекладацький фестиваль *Translatorium*. Він вже вшосте об'єднав літераторів і митців із різних куточків країни. Лейтмотив цьогорічного фестивалю – «Через мовчання до розмови». У програмі були дискусії, лекції, книжкові презентації, а також мистецькі та музичні проекти. Це, зокрема: відкриття виставки візуальної поезії Л. Панасюка та Д. Гладун «Скляний дім»; хореографічний перформанс за книжкою О. Сливинського «Словник війни»; воркшоп з ілюстрації від М. Кінович «Те, що не вдається сказати словами»; показ анімаційної документалістики від *LINOLEUM* «Як передати реальність?». *IV Translatorium* реалізовано за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» та за сприяння Хмельницької міської ради.

4 жовтня у Дзеркальній залі Львівського національного університету імені Івана Франка відбулось урочисте вручення Всеукраїнської літературної премії імені Романа Гамади за художній переклад українською мовою. Лауреаткою цьогорічної премії стала арабістка О. Прохорович за переклад роману ліванського письменника А. Вазена «Колір повітря». Спеціальну відзнаку «За якісний переклад» отримала І. Маркова за переклад з хорватської книжки есеїв М. Єрговича «Жертвам сниться велика воєнна перемога».

26 жовтня Книжкова палата України імені Івана Федорова разом із Міністерством культури та інформаційної політики України організували тематичну виставку «Російсько-українська війна в друкованих виданнях України». Співорганізатором заходу став Центр досліджень воєнної історії Збройних сил України. На виставці представлено близько 200 експонатів, з-поміж яких художні твори та щоденники, публіцистика і нон-фікшн, монографії та наукові дослідження, образотворчі та періодичні видання, опубліковані протягом 2014–2023 років.

Просвітництво

Втретє відбулася премія «Слушно», заснована *Megogo Audio* у 2021 році. Її мета – зібрати найактуальніші подкасти, долучитися до формування професійної спільноти та стимулювати розвиток інфраструктури – від виробництва до дистрибуції контенту. Цього року на премію подалося 135 авторів і студій. Переможці у семи категоріях стали відомі 2 жовтня. Зокрема за результатами онлайн-голосування слухачів нагороду у номінації «Культура й мистецтво» виборов подкаст «Де ми?» про колоніальне минуле України і його вплив на сьогодення (медіа «Свідомі»). У категорії «Вибір команди *Megogo Audio*» перемогла серія відеоблогів «Шалені авторки» про культуру, гендер та ідентичність (ведучі – В. Агеева та Р. Семків). Також від колегії премії спеціальну відзнаку «Подкаст у часи війни» за актуальність і послідовну якісну роботу з темами, які стосуються війни в Україні, отримала тематична програма «Добровольці» військовослужбовиці

А. Сарнацької («Громадське радіо»). Гранпрі «Слушно» – у студії подкастів *Sebto media*.

На платформі архівів усної історії «Великі трансформації» вийшов перший проект «Усна історія української селянської культури 1920–1930 років». Він розповідає про вплив колективізації на життя українців, зокрема, про наслідки Голодомору 30-х років та зміни у культурній сфері очима учасників цих подій. Колекція містить матеріали, зібрані в експедиціях 1990-х років американським дослідником В. Ноллом та командою «Центру досліджень усної історії та культури». Серед них аудіофайли, розшифровані розповіді, фотографії та архівні документи.

Бібліотечна справа. Промоція читання

25–27 жовтня на базі Житомирської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція керівників бібліотек для дітей. До заходу, що отримав назву «Бібліотеки для дітей в культурно-освітньому просторі України: перспективи та шляхи розвитку в умовах війни», долучилися керівники дитячих і юнацьких книгозбірень з усієї країни. Також у конференції взяли участь т. в. о. міністра культури та інформаційної політики України Р. Карандєєв, представники Українського культурного фонду, інших державних інституцій з питань культури та мистецтва. Серед тем обговорень: функціонування спеціалізованих бібліотек для дітей в умовах воєнного стану, проекти міжнародного партнерства, гуманітарні та волонтерські ініціативи, надання психологічної допомоги та підтримки читачам тощо.

26 жовтня Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника презентувала грантовий проект «Книжкова спадщина Наукового товариства імені Шевченка (1874–1913): цифрова колекція», реалізований завдяки підтримці Українського культурного фонду. В межах ініціативи оцифровано видання Наукового товариства імені Шевченка та створено цифрову колекцію друків на сайті бібліотеки, що дозволяє читачам вільно користуватися копіями наукових і художніх книг.

Культура та мистецтво для людей з інвалідністю

Національна оперета України адаптувала свої вистави для людей з порушеннями зору. Зокрема до п'ятих різножанрових постановок підготовлено аудіодискрипцію, тактильні книжки, що представляють декорації та костюми, театральні програми шрифтом Брайля та описовий тур до двадцяти інших вистав театру. Вже у жовтні для глядачів із порушенням зору стали доступними «Доріан Грей», «За двома зайцями», «Сімейка Адамсів», «Тигролови» (прем'єра), «Sugar,

або В джазі тільки дівчата» з репертуару Національної оперети України. Інклюзивний проєкт «Тактильна адаптація вистав для глядачів» реалізовано за підтримки Українського культурного фонду.

Громадська організація Львівський осередок ВГО «Українська спілка інвалідів – УСІ» за підтримки Українського культурного фонду завершила проєкт «Подолати минуле. Україна в подіях та особистостях», в межах якого для людей з вадами зору адаптовано нові книги та повнометражні художні фільми на історичну тематику. Так, вдалось опублікувати три нові видання шрифтом Брайля загальним тиражем 640 книг («Подолати минуле. Глобальна історія України» Я. Грицака, «Любомир Гузар. Видатні українці. Люди, які творили історію» О. Опанасенко та два томи «Енциклопедії для допитливих. Зростаємо українцями» Г. Тетельман і К. Шаповалової), перевести ці книжки в аудіоформат, а також адаптувати для незрячих фільми «Атентат», «Нескорений» та «Владика Андрей». Книги шрифтом Брайля безплатно передано в усі регіони України. Прем'єрні покази фільмів з аудіодескрипцією організовано у Львові, Закарпатській, Тернопільській, Хмельницькій областях.

Одеський національний художній музей розмістив на сайті віртуальний 3D-тур сучасними експозиціями «До війни» та циклу «Мови війни» у супроводі відео жестовою мовою. Також на *YouTube*-каналі музею можна подивитися інтерв'ю з сурдоперекладом із серії «Від першої особи». Це розмови з такими митцями, як П. Маков, *EtchingRoom1*, В. Басанець, Д. Ерліх, М. Рєва, О. Дімов, С. Жалобнюк.

Аматорство

6–8 жовтня у Хмельницькому пройшов Всеукраїнський фестиваль аматорських театрів «Акт Третій. Регіональний», реалізований громадською організацією «Центр розвитку театру «ЧАС Т» та Народним аматорським театром «Дзеркало». На сцені монотеатру «Кут» п'ять вистав показали народні аматорські колективи з історичного та етнічного регіону Поділля – Одеської, Вінницької та Хмельницької областей.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,39. Б/т. Зам. 80. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12